

Александра Улетиловић, библиотекар

aleksandra.uletilovic@nub.rs

Татјана Миљевић, библиотекар

tatjana.miljevic@nub.rs

ЈУ Народна и универзитетска библиотека Републике Српске

Бања Лука

УДК 027.54(497.6 Бања Лука):[025.2/.8:004.738.5

DOI 10.7251/BSCSR2109005U

COBISS.RS-ID 135588353

БИБЛИОТЕКА И ЊЕНЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ ВРИЈЕДНОСТИ У 21. ВИЈЕКУ

Сажетак: Развој информационих технологија условио је и сасвим другачије пословање библиотека. Библиотеке заснивају своју дјелатност на традицији, али и користе све предности технолошког напретка да својим корисницима приближе информације, идеје и знања. Трансформација пословања окренута је ка вани, ка корисницима, комбиновањем традиционалних и модерних начина пословања, коегзистенцијом традиционалних и електронских извора информација. У овом раду осврнућемо се на неке постојеће базе података и њених фондова према крајњем кориснику а преко наведених мрежа и платформи.

Кључне ријечи: библиотеке, савремено библиотекарство, корисници, интернет, савремене апликације, унапређење пословања.

Увод

Деценијама уназад постављају се питања опстанка библиотека и њихове функције у друштву. Каква ће бити њихова будућност зависи дјелимично од струке, а у много већој мјери њихова улога у друштву зависиће од крајњих корисника, дакле, од потреба друштва за провјереним информацијама које се складиште у фондовима ових установа, као и од потреба човјека за писаном ријечи.

Задатак струке јесте да библиотеке усмјери и организује њихов рад у складу са новим потребама друштва и у складу са новим околностима у којима то друштво функционише.

Усавршавање у струци и трансформација пословања видљива је и на основу тога што је омогућен и online приступ информацијама у библиотекама или посредством библиотека. Већина библиотека данас посједује базе података о фондovima на званичним интернет сајтовима, представљају своје колекције путем друштвених мрежа као што су Фејсбук или Инстаграм, дигитализују старе збирке часописа, новина или старија издања књига, као и коришћење свих могућности које нуди платформа COBISS у комуникацији и раду са корисницима.

Унапређење пословања према запосленима

Вјечна је и непромијењена функција библиотеке: прикупљање, обрада, организовање, чување и уступање грађе/информација на кориштење читаоцима.

Термин информација потиче од латинске ријечи *informatio* и има сљедећа значења: поучавање, упућивање, обавјештавање.

Не зна се ко је основао прву библиотеку која се може назвати тим именом, али од библиотека из античког доба, преко арманиум-а из средњег вијека, до библиотека савременог доба, њена основна функција остала је непромијењена: скупљање и чување памћења човјечанства. Данас, у вријеме владавине интернета информације путују неслућеном брзином с једног краја свијета на други. Међутим, нису све информације тачне и провјерене.

Дигитално доба је реалност у којој живимо и радимо. Скоро сви донедавно познати начини и облици комуникације и пословања промијенили су се у врло кратком временском периоду. И библиотечка струка прати ове промјене и прилагођава своје пословање новим условима које намеће технолошки развој друштва.

Данас су библиотеке динамичне институције информатичке епохе чију основну дјелатност технологија само побољшава и

олакшава. Присутне су нове генерације корисника већ навикнуте да информацију добију лако и брзо и углавном бесплатно. С друге стране, ту су корисници који не желе инстант информације. Засноване на моделу Александријске библиотеке, библиотеке су биле и још су „одговорне за чување неких од највећих свјетских умјетничких ремек дјела (...) и истраживачи ће увијек жељети да прегледају оригинал а не његову електронску замјену.“¹

У складу са овом тврдњом ту су библиотеке и библиотекари који посједују одређене вјештине да у изобиљу грађе одаберу оно најконкретније и најобјективније, у најкраћем могућем року, и да такве информације уступе корисницима.

Народна и универзитетска библиотека Републике Српске у новом времену предузела је одређене кораке како би преко доступних платформи својим корисницима приближила публикације које посједује, а библиотекарима олакшала посао. Како истиче Питер Брофи у књизи *Библиотека у двадесет првом веку: нове услуге за информационо доба*, углед библиотеке у великој мјери одређује јединственост њених каталога а данас нам интернет омогућава да јединствени фонд ове установе покажемо свим заинтересованим корисницима. Пословање ове библиотеке одвија се преко платформе COBISS.RS која пружа велике могућности за отворену врсту пословања за разлику од досадашњих система у којима се радило.

Као што је већ познато, да би грађа коју библиотека посједује била видљива заинтересованим корисницима, садашњим и будућим, било је неопходно да се већина фондова библиотеке унесе у COBISS.RS систем.

То је почетна фаза у процесу пружања информације кориснику који није у самој згради библиотеке. На примјеру Информативно-позајмног одјељења, једне од градских јединица Народне и универзитетске библиотеке Републике

¹ Питер Брофи, *БИБЛИОТЕКЕ У ДВАДЕСЕТ ПРВОМ ВЕКУ: НОВЕ УСЛУГЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО ДОБА*, СЛЮ, Београд, 2005, стр. 63

Српске, видимо данас које је све могућности и предности овај систем пружио запосленима и корисницима.

У временском периоду од осам година од како је покренута акција уношења цјелокупног фонда овог одјељења у COBISS.RS систем, постигнути су сљедећи резултати:

- 90 000 публикација старог фонда, закључно са 2018. годином, унијето је у систем,
- на основу тога покренут је сегмент COBISS позајмица 2015. године и
- урађен попис цјелокупног фонда одјељења 2018. године путем COBISS платформе што је олакшало врло захтјеван и дуготрајан попис публикација који се до тада у овој установи радио са „папиром и оловком у руци“.

Као и у већини библиотека на овим просторима тако се и у овој установи процес пружања информација кориснику одвијао претраживањем три валидна каталога: лисног каталога, каталога у програму WINISIS/BIBLIO те COBISS.RS електронског каталога ове установе. Такав начин пружања информација захтијевао је извјесно вријеме док информација не би била сигурно провјерена и упућена кориснику. До уношења цјелокупног фонда овог одјељења у COBISS систем библиотекар би, на основу године издања публикације која би се провјерила преко COBISS система библиотека Србије, знали који каталог да консултују када је у питању било пружање информација у вези са стручном литературом или, у случајевима када ни сам корисник није сигуран да ли располаже правим информацијама, насловом публикације или именом аутора. Данас се овакав начин рада још практикује на Универзитетском одјељењу Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске, нарочито у раду библиотекара-информатора јер је ова јединица библиотеке још увијек у процесу уношења цјелокупног фонда у каталог COBISS.RS система.

Акција уношења старог фонда Информативно-позајмног одјељења трајала је готово четири године и подразумијевала је свакодневни унос публикација у COBISS каталог по принципу

„са књигом у руци“. Овакав начин уношења фонда у каталог подразумијевао је свакодневну сарадњу библиотекара каталогизатора и библиотекара са Информативно-позајмног одјељења у смислу:

- свакодневног издвајања публикација из фонда и слање истих у одјељење каталогизације,
- рад на уносу података библиотекара каталогизатора који подразумијева:
 - редакцију старих библиографских записа преузетих из других библиотека чланица COBISS система;
 - прилагођавање записа правилима нашег библиотечког центра, говорног подручја, новим стандардима каталогизације и класификације итд.
 - креирање нових записа за поједине публикације који не постоје у базама других земаља чланица COBISS система, и то најчешће за публикације на страним језицима
- отклањање свих пропуста приликом претходног уношења публикација у старе каталоге као што су проблеми понављања инвентарских бројева, затим преинвентарисање публикација те пажљив унос корекција кроз књиге инвентара.
 - консултација библиотекара о смјештајним сигнатурама, избора одговарајућих УДК бројева из понуђених шифрарника и
 - враћање обрађене грађе из одјељења за каталогизацију и разврставање у фонд по новим додијелим сигнатурама.

Ова акција рађена је уз свакодневне послове библиотекара на оба одјељења.

Оно што је пракса показала након уноса свих публикација у COBISS систем јесте да су старе публикације „оживљене“. Многи од старих наслова, сада доступних приликом претраживања каталога и од стране библиотекара, као и од стране самих корисника, поново су актуелни и то углавном публикације из области стручне литературе. Јединствени каталог доступан преко интернета омогућава упознавање корисника са стањем фонда библиотеке у сваком моменту и са

сваке адресе на свијету. С друге стране, постојање јединственог електронског каталога скратио је процес тражења и пружања информације у директном контакту корисник - библиотекар.

Поред нових наслова и повећаног прилива „модерних публикација“ које се рекламирају путем свих доступних медија, оваква акција „оживљавања“ старијег фонда најбоља је реклама од стране библиотекара у циљу промоције и упознавања корисника са благом које библиотека поседује.

На основу тога што је цијели фонд одјељења у јединственом каталогу било је једноставније испланирати и спровести попис свих публикација које одјељење поседује. У року од седам радних дана пописано је свих 90 000 монографских јединица. Послије овог пописа преко платформе COBISS, на овај начин пописане су монографске јединице на још два градска одјељења Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске.

Унапређење пословања према корисницима

Уношење цјелокупног фонда у јединствени каталог омогућило је Информативно-позајмном одјељењу, а затим и осталим градским јединицама Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске покретање сегмента COBISS позајмица. Године 2014. сви уписани корисници унијети су у електронску базу података и од 2015. године овај сегмент COBISS платформе користи се у нашој установи. Предности оваквог вида пословања вишеструки су:

- једном унесени подаци корисника приликом обнављања чланства само се ажурирају,
- смањује се вријеме потребно за унос података корисника приликом уписа,
- смањују се трошкови око набавке картица и картона чланова и подржава еколошка страна пословања,
- грешке приликом задуживања и раздуживања литературе сведене су на минимум,

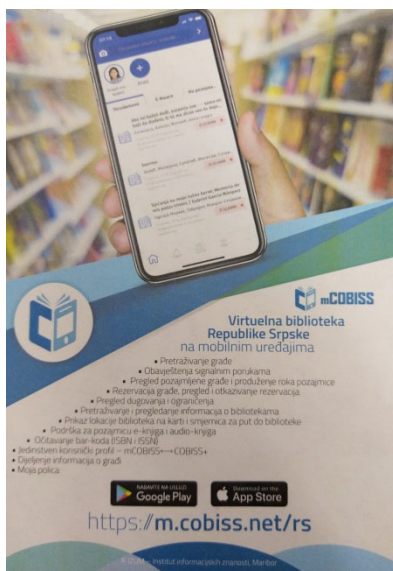
- библиотекар у сваком моменту има увид у податке о томе гдје се одређена публикација налази и када ће бити враћена,
- корисницима је податак о статусу публикације видљив преко ОПАС-а.

Данас када су све публикације наведеног одјељења у COBISS.RS систему библиотекар је у могућности да у врло кратком року пружи кориснику тражену информацију.

Самим тим, корисник је у могућности да од куће прегледа каталог библиотеке и да се информисе о грађи коју библиотека посједује. С обзиром да је велики број библиотека Републике Српске у COBISS.RS систему кориснику је пружена могућност да прегледа и каталоге других библиотека, као и да се информисе о потребној литератури.

Покретањем сегмента COBISS позајмица кориснику на мејл долазе обавјештења о скором истеку чланства као и подсјетник о томе којег тачно датума публикације треба вратити у библиотеку. На тај начин корисници су информисани о свим аспектима чланства у библиотеци. Покретањем овог сегмента COBISS платформе, а преко њега покретањем и сегмента *Мој COBISS профил* корисник је у могућности да публикацијама које је посудио самостално продужи рок позајмице (промијени датум враћања публикација у библиотеку) у зависности од тога колико су му потребне, али и да има увид у то да ли је публикација коју користи резервисана и потребна неком другом кориснику. Оно што је корисницима веома важно јесте и та могућност да жељену грађу сами себи резервишу, те да је након добијене информације позајме у року од пет дана. На тај начин, они управљају својим временом, што је био и један од циљева нашег пословања.

На истом принципу ради и апликација *mCOBISS* коју је могуће инсталирати на мобилни телефон, тако да су корисницима и у покрету доступне информације без посебног уласка на званични сајт библиотеке.

Летак за обавјештење корисника о апликацији mCobiss

Колико су библиотеке управо најлогичније мјесто за примјену нових технологија које с друге стране доприносе њиховом развоју види се из горе наведених примјера унапређења библиотечке дјелатности у циљу промоције информација скупљених у фондовима библиотеке, и у циљу позивања нових корисника да користе услуге библиотеке. Као што је раније наведено, не ослањају се сви корисници на инстант информације добијене директно путем интернет извора, посебно научни радници и истраживачи. Богатство фондова, њихова структура и доступност, пресудан је критеријум за упис у библиотеку многих студената, постдипломаца и истраживача. За овај тип публике, библиотека је омогућила и увид у стара издања часописа путем дигитализованих садржаја који су постављени на сајт библиотеке јер је „непорецива истина да (...) текст дигитализацијом добија нови замаха, те да читатељима и

истраживачима широм свијета у трену постају доступни некада незамисливи садржаји.“²

Дигитална збирка Народне и универзитетске библиотеке садржи:

- *Збирка дигитализованих књига*
- *Збирка дигитализованих старих и ријетких књига*
- *Збирка дигитализованих завичајних књига*
- *Збирка дигитализованих новина и часописа*
- *Збирка дигитализованих дјела академика Владе Милошевића*
- *Збирка дигитализоване грађе на италијанском језику*
- *Збирка - Стара Бања Лука*

Такође, приводе се крају послови уношења фонда Одјељења периодичних публикација Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске у COBISS.RS систем. Истовремено се ради и аналитичка обрада чланака, што ће понуду информација којима располаже библиотека знатно обогатити.

Радам библиотекарa каталогизатора на аналитичкој обради дјела научних радника, професора и истраживача, библиотека као установа постаје медијатор између појединих база података и других установа науке и културе. Такав је случај са Информационим системом о истраживачкој дјелатности CRIS (Current Research Information System). У Институту информацијских знаности у Марибору (ИЗУМ) развијена је веб апликација Е-CRIS која је бесплатно понуђена корисницима COBISS система како би се успоставила што потпунија евиденција истраживача, истраживачких организација и пројеката, која је потребна за праћење и евалуацију резултата. Национални CRIS системи повезани су са националним библиотечко-информационим системима COBISS, што омогућава непосредан приступ библиографијама научних

² Ведад Спахић, *БОСАНСКОХЕРЦЕГОВАЧКЕ ЈАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ ДАНАС – ЈЕДНО КЊИЖЕВНОИСТРАЖИВАЧКО ИСКУСТВО: ПОУКЕ, СУГЕСТИЈЕ, РАЗМИШЉАЊА*, Јавне библиотеке у 21. стољећу, Зборник радова, Библиотека Сарајева, Сарајево, 2017, стр. 27 и 28

радника и установа. Ова веб апликација од велике је помоћи Министарству за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво Републике Српске, као и научним радницима и организацијама како би се побољшала сарадња и промоција како на националном, тако и на интернационалном нивоу. Истраживачи и истраживачке организације који испуњавају услове за упис у E-CRIS RS базу пријављују се лично и добијају корисничко име и шифру. Уписом у E-CRIS систем истраживачима и истраживачким институцијама из Републике Српске омогућено је повезивање са другим истраживачима и установама, рад на заједничким пројектима и евентуално аплицирање за средства неких међународних фондова.

На сајту библиотеке постоји сегмент *За кориснике* који нуди информације о претраживању информационих извора - како пронаћи литературу, затим сегмент *крз научне области*, те упутства, углавном намијењена студентима и ученицима како да цитирају литературу и препознају плагијате под опцијом *цитирање литературе, плагијаризам и библиографски алати*.

За кориснике

- ▶ Претраживање информационих извора - како пронаћи литературу
- ▶ Кроз научне области
- ▶ Цитирање литературе, плагијаризам и библиографски алати
- ▶ Стручни радови
- ▶ Научни радови
- ▶ Упутство за писање семинарских радова
- ▶ Моја библиотека

Помоћ корисницима доступна на сајту библиотеке

Посебно је корисна опција **Кроз научне области** која нуди корисницима приступ часописима и платформама различитих научних области са провјереним информацијама.

Кроз научне области

- ▶ Архитектура
- ▶ Астрономија
- ▶ Општа биологија
- ▶ Ветеринарска медицина
- ▶ Географија
- ▶ Грађевинарство и заштита животне средине
- ▶ Екологија
- ▶ Економија и менаџмент
- ▶ Електротехника
- ▶ Информатика
- ▶ Историја
- ▶ Историја умјетности
- ▶ Класичне науке
- ▶ Математика
- ▶ Машинство
- ▶ Медицина

▼ Машинство

МАШИНСТВО

- American Society Of Mechanical Engineers
- National academic of engineering
- MathSciNet
- Centar za robotiku
- TechXtra
- ViFaTech: Engineering Subject Gateway
- Mechanical Engineering Online
- eFunda: the ultimate Online Reference for Engineers

Mreža Crnjanski

[O nama](#)
[Dela](#)
[Biografija](#)
[Multimedia](#)
[Literatura](#)

nutno se nalazite na: Početna > Biografija

Pratite nas na socijalnim mrežama

Šta je "Mreža Crnjanski"

Mreža Crnjanski je baza podataka koja sadrži osnovne informacije o životu i radu Miloša Crnjanskog, kao i biblioteku izabranih tekstova o ovom piscu, pre svega akademske, ali i publicističke provenijencije.

[Detaljnije](#)

Newsletter

Prigovite se na mesečni newsletter i pratite novitete na sajtu "Mreža Crnjanski"

Vasa email adresa

Novo na sajtu

Monografije

Radovan Vučković, „Lirika Itake“

Ana Gvozdenović, „Kod Hiperborejaca, ili u svetu metamorfoza“

Novica Milić, „Zarez Crnjanskoga (2): Estetika zapete“

Gorana Raičević, „Jovan Skerlić: pobuna protiv autoriteta i nasleđe istorizma“

Knjiga meseca

Bibliografija

Mreža Crnjanski na Fejsbuku

Knjiga meseca

Crnjanski Megalopolis

Knjiga Crnjanski Megalopolis je nastala kao proširena i promenjena verzija doktorske disertacije pod nazivom Slike evropskih metropola u prozi Miloša Crnjanskog u kojoj se nalaze analize slika Beča, Pariza, Budimpešte, Berlina, Madrida, Štokholma, Rima i Londona, onako kako ih je Crnjanski video u svojoj prozi.

←

[Detaljnije](#)

Čitat nedelje

Ali sad znamo šta je, posle, sa akovičima, u Rosiji, bilo, kako se u Rosiji oveo, i kako je završio. To je čudna i sverovatna priča. *Druga knjiga Seoba*)

Audio

Ova dodatna komponenta nije podržavana

los Crnjanski - Lament nad Beogradom

Zaključak

Библиотека као трезор информација није само технолошко него и друштвено и вриједносно питање. Она је жива институција која своје услуге и вриједности на дневном нивоу формира у правцу приближавања свих заинтересованих корисника знању.

Ново доба донијело је и нове задатке библиотечној струци. Пред библиотекама је избор хоће ли остати застарјеле институције или ће се приближити концепту нове библиотеке као сервиса који је, и у постојећим условима способан пружити услуге дјелотворног посредовања у ланцу размјене знања и информација користећи и комбинујући традиционалне са новим начинима пословања.

За библиотекаре је веома важан начин на који схватају природу информација и знања у савременом друштву и своју улогу у процесу размјене истих. Умјесто страха од промјена и страха да ће интернет замијенити књиге, библиотекари, заједно са менаџментом, морају радити на томе да што спремније наступају као медијатори између корисника и растуће плиме потреба за знањима и информацијама. У супротном, постојање библиотека као установа магацинског типа које не излазе у сусрет јаности своди се на њихово гашење. Књига није музејски експонат већ носилац информације, а библиотеке су и даље складишта истих и то треба да искористе у циљу што ефикаснијег пословања.

Наравно, успијешност пословања зависи у великој мјери и од савјесних и едукованих библиотекара.

Све наведене послове на унапређењу пословања није било могуће извести без сарадње библиотекара наведених одјељења, затим сарадње библиотека у COBISS систему, али исто тако без оних на чија смо „рамена стали“, односно, претходних генерација књижничара и библиотекара Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске који су овај исти посао обављали са алатима који су њима тада били доступни, а све у истом циљу, пружању најкоректнијих информација корисницима.

Литература

- Брофи, Питер, *Библиотека у двадесет првом веку: нове услуге за информационо доба*, СЛЮ, Београд, 2005
- Вученовић, Тамара, *Корисници библиотека у информационом друштву*, Библиотекар, часопис за теорију и праксу библиотекарства, год. LX, св. 1, 2018
- Спахић, Ведад, *Босанскохерцеговачке јавне библиотеке данас - једно књижевноистраживачко искуство: поуке, сугестије, размислињања*, Јавне библиотеке у 21. стољећу, Зборник радова, Библиотека Сарајева, Сарајево, 2017
- <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mnk/ntr/e-cris/>
- <https://nub.rs/pocetna/>
- <https://nub.rs/info/>

Биографије

Александра Улетиловић је рођена 1983. године у Бањој Луци. Дипломирала 2009. године на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, Одсјек за српски језик и књижевност. У Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске запослена од 2013. године као библиотекар-информатор за Српски језик и књижевност на Информативно-позајмном одјељењу. Од 2020. године обавља послове редактора каталогизације и класификације периодичних публикација и чланака у Одјељењу периодичних публикација, сектор Библиотечно-информационе дјелатности ЈУ Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске.

Татјана Миљевић је рођена 1975. године у Приједору. Дипломирала 2000. године на Природно - математичком факултету Универзитета у Бањој Луци, Одсјек за географију и етнологију. У Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске запослена од 2008. године као стручни сарадник за класификацију и каталогизацију. Од 2020. године обавља послове редактора каталогизације и класификације монографских публикација.

LIBRARY AND ITS TRADITIONAL VALUES IN 21ST CENTURY

Abstract: The development of information technologies has conditioned a completely different business of libraries. Libraries base their activities on tradition, but also use all the advantages of technological progress to bring information, ideas and knowledge closer to their users. The

transformation of business is turned to the outside, to the users, by combining traditional and modern ways of doing business, by the coexistence of traditional and electronic sources of information.

Keywords: libraries, modern librarianship, users, internet, modern applications, business improvement.
